

Spetsprojekten för Tullens produktsäkerhetstillsyn 2017

Fetthalten i mellanmålskex

Kex säljs för det mesta som färdigt förpackade livsmedel, och då ska också näringsinnehållet, inklusive fettmängden, i kexen anges på förpackningen. Tullaboratoriet hade ett separat projekt för fastställande av fetthalten i kex. De kex som valdes till projektet var för det mesta produkter av typen digestive- eller havrekex, som på grund av antingen förpackningspåskrifterna eller sammansättningen och marknadsföringen kunde antas användas t.ex. som mellanmål. Digestive- och havrekex används också vid bakning. Några av de produkter som valts som prov var enligt påskrifterna glutenfria. Beroende på sammansättning gjordes också andra undersökningar på kexen.

Fetthalten undersöktes för sammanlagt 23 produkter. Produkterna hade tillverkats i huvudsak i EU-området, och den analyserade fetthalten i varje produkt jämfördes med den halt som angetts i förpackningspåskrifterna. De angivna fetthalterna stämde väl överens med de analyserade, så inga kex stred mot bestämmelserna. Det enda tydliga felet i de undersökta kexen var påståendet om "låg fetthalt" i namnet på en av produkterna, när produktens fetthalt inte uppfyllde kravet för produkter med låg fetthalt. Det gavs en anmärkning för felet.

Klorat i barnmat

Klorat är en biprodukt av klorföreningar som används vid desinficering (klorering) av vatten och som förekommer i olika halter i dricksvatten. Klorat har tidigare också använts som pesticid, men år 2008 förbjöd EU detta användningsändamål. Eftersom klorat dock förekommer i dricks- och bevattningsvatten, där det högsta tillåtna mängden enligt WHO är 0,7 mg/l, har det visat sig vara svårt att fastställa en högsta tillåtna mängd i livsmedel. Å ena sidan är desinficering av vatten med klorföreningar en del av den mikrobiologiska riskhanteringen, men å andra sidan borde mängden av klorat inte bli för stor. Långvarig exponering för klorat har orsakat oro, speciellt vad gäller barn, eftersom det försämrar absorptionen av jod i kroppen och kan därmed orsaka jodbrist.

Syftet med tillsynsprojektet var att mäta halter av kloratrester i importerad vegetabilisk mat avsedd för barn och vid behov ingripa i fall av höga halter. Inom projektet togs som prov för Tullaboratoriet sammanlagt 19 produkter som var avsedda för barn och som hade sitt ursprung i EU. I två prover hittades klorat, men de uppmätta halterna var låga, under 0,03 mg/kg. Klorat är till sin kemiska natur mycket polärt, och kloratanalysen måste göras som en separat analys där man också undersöker ett annat polärt växtskyddsmedel, etefon. I två fruktbaseade barnmatsprodukter som undersökts för klorat i samband med tillsynsprojektet hittades etefon i halter som ledde till att ett av de två produktpartierna underkändes.

Läkemedelssubstanser i kosttillskott

I RASFF, EU:s system för snabb varning om livsmedel som strider mot bestämmelserna, har funnits meddelanden om kosttillskott som upptäckts på EU-marknaden och som innehåller bl.a. sildenafil och tadalafil, läkemedelssubstanser avsedda att öka sexuell förmåga. Därför sökte Tullen i sitt tillsynsprojekt dessa läkemedelssubstanser och även läkemedelssubstanser avsedda för bantning eller deras analoger.

Sammanlagt 13 olika produkter togs som prov. Cirka en tredjedel av dem hade tillverkats utanför EU. I ett kosttillskott som tillverkats i USA och som importerats till den finska marknaden via en annan medlemsstat upptäcktes sildenafil, och därför förbjöds utsläppandet av produkten på marknaden. Inga läkemedelssubstanser avsedda för bantning upptäcktes i tillsynsproven. I de produkter som omfattades av tillsynen konstaterades många fel i bl.a. förpackningspåskrifter, och dessutom upptäcktes i ett kosttillskott flera ämnen eller droger som nämns i bilagorna till läkemedelsförteckningen.

Tillsynsprojekt gällande glutenfria och glutenfattiga livsmedel

Urvalet av glutenfria livsmedel har ökat de senaste åren, eftersom man söker ersättningsprodukter för de traditionella sädesslagen. Nästan alla livsmedel, såsom bröd, bakverk, pasta och mysli, fås i dagens läge som glutenfria. Glutenfria livsmedel lämpar sig för celiakipatienter som får mag- och tarmbesvär av glutenproteinet i vete, korn och råg. Genom att följa en absolut glutenfri diet kan celiakipatienten hålla sig symtomfri.

Glutenhalten undersöks i produkter som märkts som glutenfria eller glutenfattiga och även i naturligt glutenfria produkter, där gluten kan ha hamnat oavsiktligt under tillverkningsprocessen. Produkter med en glutenhalt på högst 20 mg/kg får kallas glutenfria.

1. Gluten i glutenfria och glutenfattiga spannmålsprodukter

Glutenhalten undersöktes i sammanlagt 36 produkter som angetts vara glutenfria. Bland dessa produkter fanns bl.a. bröd och bakmixar, kex, pasta och mellanmålsbars som importerats i huvudsak från andra medlemsstater. En del av produkterna var tillverkade utanför EU.

Ingen av de undersökta produkterna innehöll gluten över gränsvärdet för glutenhalt. Tre av proverna innehöll gluten, men halten underskred gränsvärdet.

2. Mykotoxiner i glutenfria produkter.

Syftet var att fastställa mykotoxinhalter i glutenfria produkter. Sammanlagt analyserades 46 prover, av vilka en del hade undersökts år 2016. I 26 produkter fastställdes fumonisiner, i 15 undersöktes aflatoxinhalterna och i sex produkter fastställdes ochratoxin A. Proverna bestod i huvudsak av majsbaserade produkter, i vilka man speciellt

ville undersöka förekomsten av fumonisiner. Bland provprodukterna fanns också bl.a. mellanmålsbars och s.k. injera-bröd, i vilka man undersökte aflatoxinerna och ochratoxin A. Största delen av produkterna hade förts in från andra medlemsstater, med en femtedel hade valts bland importen från tredje länder.

I cirka hälften av proverna konstaterades inga mykotoxinhalter över bestämningsgränsen. Förekomsten av fumonisiner var ganska vanligt (65 % av proven innehöll dem), men halterna var låga. I en av produkterna konstaterades ett prov som överskred de i EU tillåtna maximihalterna, men med tanke på mätosäkerheten var motsvarande produkten dock bestämmelserna. Det var fråga om majs mjöl med ursprung i Mexiko.

Kosmetika för barn

År 2017 undersökte Tulllaboratoriet cirka 40 kosmetikaprodukt för barn. Största delen av produkterna hade EU-ursprung. Bland de undersökta produkterna fanns bl.a. tandkrämer, hudkrämer och -oljor, schampon, skumbad, solskyddsprodukter, våtservetter och sminkset (leksaker kosmetika).

Kosmetika för barn ska uppfylla kraven i den europeiska kosmetiklagstiftningen. Ofta innehåller kosmetiska produkter avsedda för barn även delar som anses vara leksaker, och då ska produkterna också uppfylla kraven i leksakslagstiftningen.

Kosmetiklagstiftningen begränsar användningen av vissa ämnen. Det finns ämnen som är helt förbjudna i kosmetika och även sådana som bara kan användas med vissa begränsningar. I många fall omfattas kosmetika för barn av strängare krav än produkter för vuxna. Förpackningspåskrifterna på kosmetiska produkter ska också motsvara kraven. Till exempel ska produktens beståndsdelar ingå i förteckningen över beståndsdelar med sina INCI-namn. Då har konsumenten möjlighet att undvika att skaffa produkter som innehåller t.ex. allergiframkallande doftämnen, oberoende av var i Europa produkten finns att köpa.

Tulllaboratoriet kontrollerar förpackningspåskrifterna på alla kosmetiska produkter som undersöks. Produkterna kan bli föremål för olika kemiska analyser (t.ex. migration av grundämnen, undersökning av konserveringsmedel) eller mikrobiologiska analyser, och de mekaniska och fysikaliska egenskaperna av leksaksdelarna kan undersökas.

Vid undersökningarna konstaterades att cirka en tredjedel av proverna stred mot bestämmelserna, t.ex. fanns det brister i förpackningspåskrifterna. Ämnen i förteckningen över beståndsdelar hade angetts fel eller så saknade förteckningen ämnen som ingick i produkten. Varningsmärkning, bruksanvisningar eller uppgifter om importören saknades också i dessa produkter. I ett fall (tatueringspenna) innehöll provet ämnen som är förbjudna i kosmetika. I kemiska undersökningar konstaterades att en ansiktsfärg avgav för mycket aluminium.

Projektilleksaker

Risken med projektilleksaker är att en projektil som skjuts ut från en sådan leksak kan orsaka skada om den träffar en människa. Den största risken är ögonskador, om projektilen träffar för nära ögat.

Projektilleksaker testas enligt standarden för leksakers mekaniska och fysikaliska egenskaper. Standarden fastställer den största tillåtna rörelseenergin för olika projektiltyper. Dessutom finns det krav på projektilens rörelseenergi per ytenhet samt tilläggskrav på projektiler med sugproppar. Hållbarheten av fjädrande anslagsytor testas också genom olika dragprov. Projektilleksaker som kan skjuta iväg en projektil med en rörelseenergi av över 0,08 J ska också förses med en varning om att inte sikta på ögonen eller ansiktet.

Tulllaboratoriet testade 25 projektilleksaker, som var för det mesta tillverkade i Kina. Sex av dem stred mot bestämmelserna. Två av dessa hade en för stor rörelseenergi, i tre lösgjordes sugproppen för lätt (lösa sugproppar av en viss storlek är förbjudna i alla leksaker på grund av risk för kvävning) och en saknade de varningsmärkningar som krävs. En av dessa tre projektiler med sugpropp som stred mot bestämmelserna innehöll dessutom förbjuden ftalat som mjukningsmedel.